

LAKIALOITE 163/2003 vp

Ulkomaalaislaki

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Tämä lakialoite on rinnakkaislakialoite hallituksen esityksille HE 28/2003 vp ja HE 151/2003 vp.

Lakialoitteessa esitetään, että valtakunnallisilla työmarkkinajärjestöillä olisi kannevalta tapauksissa, joissa ulkomaalaislain määräyksiä työluvista ja työehdoista epäillään rikotun.

PERUSTELUT

Ulkomaalaisten työntekijöiden määrä työmarkkinoilla on kasvussa. Suomalainen työelämä kansainvälistyy. EU:n laajentuminen vuonna 2004 on omiaan lisäämään työvoiman liikkuvuutta. Muutokset antavat uusia mahdollisuuksia taloudelliselle ja kulttuuriselle kehitykselle, mutta niihin liittyy myös ongelmia työntekijöiden aseman kannalta. Suomalaisten työlainsäädännön ja työehtojen noudattamisen valvonta on siksi aikaisempaa suurempi haaste.

Työmarkkinajärjestöt ovat yhteisessä kannanotossaan 27.4.2001 todenneet, että työntekijöitä tulee kohdella työmarkkinoilla tasavertaisesti heidän kansalaisuudestaan riippumatta ja että suomalaisilla työmarkkinoilla noudatetaan suomalaisia työehtoja kaikilla työpaikoilla ja kaikissa työsuhteissa työnteon muodoista riippumatta.

Nykyisessäkin tilanteessa lainsäädännön noudattamisen valvonta on osoittautunut ongelmaksi. Esille on tullut lukuisia tapauksia, joissa vierastyövoimaa käytetään jopa ilman asianmukais-

ta työlupaa, työntekijöille maksetaan selvästi alle työehtosopimusten vähimmäisehtojen ja työlainsäädäntöä lyödään vakavasti laimin. Julkisuudessa oli aikaisemmin tänä vuonna esillä Kiinasta tuotujen alipalkattujen kivityömiesten asema, johon liittyvät ongelmat ratkesivat vasta pitkän neuvotteluprosessin ja työtaistelu-uhan kautta. Väärinkäytöksillä on sitä paitsi monesti yhteyttä harmaaseen talouteen ja muuhun rikollisuuteen.

Jos alipalkkatun ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttö laajenee, uhkana on valtakunnallisten työehtosopimusten ja niiden yleissitovuuden mureneminen ja työmarkkinoiden jakautuminen kahtia. Sopimuksia noudattavat työnantajat ja heidän työntekijänsä joutuisivat tällaisen kehityksen myötä kestäättömään kilpailuasemaan monilla aloilla.

Lainsäädännön ja työehtosopimusten noudattaminen on kaikkien etu. Ulkomaalaisille työntekijöille se turvaa asianmukaisen kohtelun. Suomalaisille työntekijöille se varmistaa, ettei ali-

palkattua työvoimaa käytetään työehtojen heikentämiseen ja ettei ulkomainen työvoima perusteettomasti syrjäytä suomalaista työvoimaa. Työnantajille se merkitsee yhtäläisiä kilpailuedellytyksiä ja parempaa varmuutta siitä, ettei kilpailija saavuta etua lainvastaisin keinoin.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen (HE 151/2003 vp), jolla täydennetään aikaisemmin annettua esitystä ulkomaalaislaiksi ja eräitä siihen liittyviä lakiehdotuksia (HE 28/2003 vp). Esityksellä tähdätään työsuhde- ja työlupavalvonnan tehostamiseen. Niinpä rikoslakiin esitetään työsyRJintäperusteeksi lisättäväksi kansalaisuus. Rangaistavaksi esitetään kiskonnantapainen työsyRJintä, jossa ulkomaalaisen tietämättömyyttä tai asemaa käytetään hyväksi työsuhteen ehtoja sovittaessa. Esitetyt muutokset ja lisäykset ovat tervetulleita, mutta ne ovat lainsäädännön valvonnan kannalta edelleen puutteellisia.

Kokemus osoittaa, että halpatyövoimana maahan lähetetyt työntekijät eivät alistetussa asemassaan vie alipalkkausasioita oikeuskäsitte-lyyn. Toisaalta viranomaisten valvontamahdolli-

suudet ovat rajatut resurssien ollessa niukkoja. SAK on edellyttänyt valtakunnallisten työntekijäjärjestöjen kanneoikeutta. SAK tunnustaa vastaavan kanteennosto-oikeuden myös työnantaja-järjestöille. Lainsäädännön kehittämistä pohtinut työministeriön työryhmä pohti järjestöjen oikeutta nostaa kanne ulkomaalaisten työehtoihin liittyvissä kysymyksissä, mutta ei ollut yksimielinen asiasta. Työryhmän muistiossa kuitenkin todettiin, että järjestöjen kanneoikeus voisi helpottaa valvontaviranomaisten resurssipulaa.

Tätä koskeva muutos olisi lisättävä ulkomaalaislain 212 §:ään siten, että valtakunnallisille työmarkkinajärjestöille annetaan oikeus kanteen nostamiseen siltä osin kuin kyse on oikeuksista tai velvollisuuksista, jotka liittyvät ulkomaisen työvoiman käyttöön tai ulkomaalaisten työntekijöiden työehtoihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Ulkomaalaislaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1—211 §
(Kuten HE)

212 §

Valvonta

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Oikeus tässä laissa tarkoitettuihin oikeuksiin tai velvollisuuksiin perustuvan kanteen nostamiseen on valtakunnallisilla työmarkkinajärjestöillä siltä osin kuin kyse on ulkomaisen työvoiman käytöstä ja ulkomaalaisten työntekijöiden työehdoista.

213—215 §
(Kuten HE)

Helsingissä 15 päivänä joulukuuta 2003

Esko-Juhani Tennilä /vas
Matti Kauppila /vas
Matti Kangas /vas
Markus Mustajärvi /vas
Minna Sirnö /vas
Jaakko Laakso /vas
Annika Lapintie /vas
Suvi-Anne Siimes /vas
Unto Valpas /vas
Martti Korhonen /vas

Mikko Kuoppa /vas
Mikko Immonen /vas
Anne Huotari /vas
Iivo Polvi /vas
Veijo Puhjo /vas
Kari Uotila /vas
Erkki Virtanen /vas
Outi Ojala /vas
Pentti Tiusanen /vas